

Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad.

Beslutad av kommunstyrelsen 2019-04-03

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

- INLEDNING	Sid 2
- INTERN SAMVERKAN OCH SAMORDNING	Sid 4
- NATURVÄRDEN OCH EKOSYSTEM	Sid 5
- RENARE HAV OCH KUST	Sid 7
- HAVSMEDVETENHET/OCEAN LITERACY	Sid 10
- REKREATION OCH UPPLEVELSER	Sid 13
- STADSUTVECKLING OCH HAMNUTVECKLING	Sid 17
- KLIMATANPASSNING	Sid 19
- EXTERN SAMVERKAN	Sid 22

INLEDNING

I ärende STK-2018-87 uppdrog kommunstyrelsen åt stadskontoret att i samråd med berörda förvaltningar ta fram en plan för arbetet med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad: *Under 2018 bör en plan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad tas fram. I detta arbete bör den långsiktiga strategin för hamnen som tekniska nämnden ansvarar för beaktas. Stadskontoret ansvarar, i samråd med berörda förvaltningar.*

Föreliggande *Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad* är framtagen i nära samverkan mellan fastighet- och gatukontoret, fritidsförvaltningen, kulturförvaltningen, miljöförvaltningen, stadsbyggnadskontoret och stadskontoret.¹

Vid framtagandet av planen har bland annat följande styr- och policydokument och underlag beaktats: *Malmö stads budget 2019, Nämndsbudget* för respektive involverad nämnd/förvaltning, *Översiktsplan för Malmö - Planstrategi, Handlingsplan för miljöprogrammet - prioriterat arbete i Malmö stad 2018–2020, Naturvårdsplan för Malmö stad (2012), Mikroplast i Malmö - Förslag till åtgärder för minskade utsläpp till miljön (2018), remissversion (2018) av Plan för Malmös gröna och blå miljöer samt Kunskapsunderlag för Malmös vatten (2018).*

Innehållet i planen bedöms ligga väl i linje med intentionen som uttrycks i Malmö stads budget 2019 under målområdena 1, 6, 7 och 8.

1. En ung global och modern stad. *”Malmös hållbarhetsarbete har lett till att FN utsett staden till en Ocean Action Hub – en av sammanlagt sju i hela världen. Arbetet med World Maritime University kring hållbara hav och med Malmös roll som framtidens kuststad fortsätter. Öresund utgör halva kommunens yta och människor och verksamheter kring Öresund har stor nytta av ett välmående och attraktivt hav, men också ett gemensamt ansvar. Därför bedrivs ett brett samarbete internt och externt kring en hållbar utveckling av Öresund.”*

6. En trygg stad. *”Ett särskilt renhållningsarbete bedrivs i områden där nedskräpningen är som störst. Staden verkar också för att ordningsstadgans bestämmelser gällande nedskräpning efterlevs genom att verka för att det blir möjligt för kommunen att bötfälla den som skräpar ner.”*

7. En aktiv och kreativ stad. *”Nyöppnade Marinpedagogiskt center där Malmöbor och besökare kan lära sig mer om den kringliggande havsmiljön utökas med Naturum Öresund. Det är en marin stadspark kopplad till FN:s globala mål Agenda 2030 och ska bidra till ökad kunskap och förståelse om Öresunds flora och fauna.”*

8. En ekologiskt hållbar stad. *”Nedskräpning är ett växande problem. Användningen av engångsartiklar ökar, liksom mängden skräp. Det syns i havet, på stränderna och i grönområden. Staden kraftsamlar för att få bort skräpet, såväl i stadsmiljön som längs kuststräckan. Arbetet mot mikroplaster fortsätter under 2019. Det avsätts centrala medel för att stoppa utsläppen av plast från konstgräsplaner och för att ersätta användningen av gummiasfalt. En utredning görs med syfte att se över möjligheterna för kommunen att minska plastavfall i den offentliga miljön.”*

¹ Arbetsgruppen har utgjorts av: *Fastighets- och gatukontoret:* kustingenjör Hanna Kowalszyk och enhetschef, stadsutveckling Magnus Alfredsson; *fritidsförvaltningen:* enhetschef, rekreation Mats Schöld; *kulturförvaltningen:* utvecklingssekreterare Magnus Metz, enhetschef, lärande och upplevelser Mats Fastrup, museichef Katarina Carlsson; *miljöförvaltningen:* projektledare Rasmus Fredriksson och strateg Per-Arne Nilsson; *stadsbyggnadskontoret:* arkitekt/miljöstrateg Tor Fossum och avdelningschef Johan Emanuelson; samt *stadskontoret:* utvecklingssekreterare Kristina Olsson (sammankallande)

Planen utgår från Malmö stads arbete med kust- och havsrelaterade frågor inom följande områden: *naturvärden och ekosystem; renare hav och kust; havsmedvetenhet/ocean literacy; rekreation och upplevelser; stadsutveckling och hamnutveckling; klimatanpassning; samt extern samverkan.* Kompletterat med ett avsnitt om *intern samverkan och samordning* utgör nämnda områden planens innehåll.

Inom respektive område presenteras inledningsvis ett *inriktningsmål* samt beskrivs områdets kontext, varefter redogörs för genomfört arbete under 2018, följt av (i förekommande fall) redan beslutade åtgärder 2019 och därefter förslag till arbete för 2019 respektive tänkbara åtgärder och aktiviteter 2020–2023. Ansvarig förvaltning anges i kursiv stil. Tonvikt i planen ligger på åtgärder och aktiviteter som ska genomföras under 2019. De åtgärder och aktiviteter som föreslås för perioden 2020–2023 ska ge en indikation på arbetets inriktning framöver. Vad gäller beslut och finansiering av tänkbara åtgärder och aktiviteter för perioden 2020–2023 får detta inarbetas i kommande budgetprocesser.

Planen ska ses som ett *inriktningsdokument* som syftar till att ge en samlad bild av pågående, planerade och tänkbara åtgärder och aktiviteter för arbetet med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad. Planen kan dels fungera som ett uppföljningsverktyg för att följa upp genomförandet av åtgärder och aktiviteter, och dels som ett planeringsverktyg för arbetet framåt. Planen bör revideras och uppdateras vid varje årsskifte. Miljöförvaltningen samordnar det övergripande arbetet med genomförandet av planen.

INTERN SAMVERKAN OCH SAMORDNING

INRIKTNINGSMÅL:

- *En väl fungerande intern samverkan och samordning är viktig för att på bästa sätt arbeta över förvaltningsgränserna med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad. Samordningen ska även underlätta för en samlad rapportering samt möjliggöra för gemensamma kommunikationsinsatser.*

Genomfört 2018

Utifrån budgetuppdrag 2018 om att *stärka Malmös roll som framtidens kuststad* har stadskontoret under året varit sammankallande för en arbetsgrupp bestående av tjänstepersoner från fastighets- och gatukontoret, fritidsförvaltningen, kulturförvaltningen, miljöförvaltningen och stadsbyggnadskontoret. Den förvaltningsövergripande arbetsgruppen har haft fyra avstämningsmöten under året. Vid mötena har såväl förvaltningarnas pågående åtgärder och aktiviteter för att stärka Malmö som kuststad presenterats, som planerade åtgärder och inspel till föreliggande plan för arbetet lyfts och diskuterats. Arbetsgruppen har under året uttryckt ett tydligt behov av att en intern samordning av arbetet med kuststaden fortsätter även framöver.

Arbetet med uppdraget om kuststaden har under året presenterats för stadens *styrgrupp för omvärld och stadsutveckling* samt i *styrgrupp för Malmös vatten*.

Förslag arbete 2019

- Förvaltningsövergripande samverkan och samordning av arbetet med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad. Samordningen bör syfta till att stödja och underlätta för utbyte av kunskaper och erfarenheter över avdelnings- och förvaltningsgränser samt synliggöra och tillvarata beröringspunkter och synergieffekter förvaltningarna emellan. Beröringspunkter kan till exempel avse geografi, målgrupper, externa samverkans- och samarbetspartners, verksamhet, kommunikationsbehov samt gemensamma utmaningar i arbetet med att stärka Malmö som kuststad. *Miljöförvaltningen sammankallande.*
- Framtagande av en gemensam kommunikationsplan för att stärka Malmös profil som kuststad. *Miljöförvaltningen.*
- Framtagande av en rapport till kommunstyrelsen vid årsskiftet 2019/2020 om Malmö stads genomförda arbete med kust- och havsrelaterade frågor. Rapporten ska följa upp åtgärder och aktiviteter i *Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad* samt ge kommunstyrelsen en samlad bild av arbetet och dess framdrift och utveckling. *Miljöförvaltningen.*

Tänkbara åtgärder/aktiviteter 2020–2023

- Kontinuerlig intern samordning och samverkan av arbetet med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad. *Miljöförvaltningen.*
- Genomförande av gemensamma kommunikationsinsatser i enlighet med kommunikationsplan för att stärka Malmös profil som kuststad. *Miljöförvaltningen.*
- Årlig uppföljning och revidering av *Handlingsplan för arbetet 2019–2023 med att stärka Malmös roll som framtidens kuststad*. Årlig rapport till kommunstyrelsen om arbetet. *Miljöförvaltningen.*

NATURVÄRDEN OCH EKOSYSTEM

INRIKTNINGSMÅL:

- ***Förvalta och skydda marina och kustnära ekosystem på ett hållbart sätt för att undvika betydande negativa konsekvenser, bland annat genom att stärka deras motståndskraft, samt vidta åtgärder för att återställa dem i syfte att uppnå friska och produktiva hav. (Jfr FN:s hållbarhetsmål 14.2)***

Malmö kommuns yta består till mer än hälften av hav. Malmös havsområde utgör tillsammans med resten av Öresund ett unikt och känsligt område. Många olika ekosystem och naturtyper, olika arter och stor genetisk variation inom arterna behövs för att havens ekosystem ska vara livskraftiga och ha förmåga till anpassning och vidareutveckling trots störningar. Havens ekosystem är viktiga och biologisk mångfald är en grundläggande förutsättning för fungerande ekosystemtjänster², såväl på land som i vatten. Kunskapen om hav och de marina miljöerna behöver öka för att dessa resurser ska kunna skyddas och nyttjas på bästa sätt.

Den varierande livsmiljön vid kusten och i havet skapar förutsättningar för höga naturvärden. Den kustnära naturen i Malmö består delvis av en oexploaterad kuststräcka där naturens villkor i viss utsträckning har fått råda och dels av naturmiljöer som är starkt påverkade av människors verksamhet. För att skydda kustens naturvärden har strandängarna söder om brofästet (Bunkeflo strandängar) och strandängarna söder om Klagshamnssudden blivit naturreservat. Ytterligare ett naturreservat, på Klagshamnssudden, förväntas antas under våren 2019. Med inrättandet av naturreservat kan viktiga naturvärden säkras, samtidigt som dessa områden utgör viktiga rekreationsmöjligheter.

I *Översiktsplan för Malmö* beskrivs ett biosfärområde för Öresund som ett lämpligt sätt att långsiktigt skydda Öresund och de ekosystemtjänster som havet och kusten levererar. Biosfärområden handlar om hållbart nyttjande av ett område och där nya metoder och ny kunskap testas för att nå en långsiktigt hållbar samhällsutveckling. Biosfärområden är en del av Unescos vetenskapliga program Man and the Biosphere (MAB). I juli 2018 fanns 686 biosfärområden i 122 länder. I Sverige är biosfärområden ett komplement till kultur- och naturreservat, nationalparker och andra utpekanden av områden med höga natur- och kulturvärden. Beslut om biosfärområde ger i sig inte ett skydd i juridisk mening. Det ger inte heller några inskränkningar av eller utökade krav på befintliga skyddade områden.

Genomfört 2018

- Uppdrag inom ramen för budgetuppdraget att *Stärka Malmös roll som framtidens kuststad* med att kartlägga och dokumentera de marina miljöer i Malmö som anses betydelsefulla och skyddsvärda ur ett regionalt och lokalt perspektiv. Inkludering av de marina miljöerna i uppdateringen av Malmös Naturvårdsplan. Tre av kommunens mest värdefulla marina miljöer har dokumenterats genom videofilmning under hösten 2018. Dessa områden, alla ålgräsbiotoper, är grundområdet Sjollen, kuststräckan norr om Öresundsbron samt kuststräckan omedelbart nordväst om Norra hamnen. Ålgräsängarna³ inom de tre områdena utgör nyckelbiotoper och är lokalt, regionalt och nationellt skyddsvärda. Resultaten från kartläggningen kommer att ingå i den kommande aktualiseringen av naturvårdsplanen. *Miljöförvaltningen och Stadsbyggnadskontoret.*

² Begreppet ekosystemtjänster representerar ett försök att beskriva ekosystemen ur människans perspektiv och tydliggör vårt beroende av naturen. Ekosystemtjänster delas ofta in i de fyra kategorierna stödjande, reglerande, försörjande och kulturella.

³ Vissa arter har särskilt stor betydelse för ekosystem och är livsmiljöer för många andra arter som till exempel ålgräsängar. Sjögräset bildar täta ängar i grunda och kustnära havsområden. Ängarna är viktiga och produktiva livsmiljöer för många arter av växter och djur – även fåglar – och fungerar bland annat som uppväxtområden för fisk.

- Under 2018 har metod och möjlighet till uppgrundning av Södra Varvsbassängen utretts. Utredningen är överlämnad för beslut om utförande och vidare planering. Arbetet pågår med att ta fram underlag för samråd med Länsstyrelsen vad gäller uppgrundning av Södra Varvsbassängen. Handlingen beräknas klar i mars 2019. *Fastighets- och gatukontoret.*

Förslag arbete 2019

- Malmös mest värdefulla marina områden utpekade i Naturvårdsplanen. *Stadsbyggnadskontoret.*
- Utveckla kommunens marina miljöövervakning med mål att producera underlag inför beslut rörande badvattenkvalitet samt skydd av ytterligare havsområden. Malmös havsområde är relativt okänt jämfört med kommunens naturområden på land och de inventeringar och undersökningar som genomförts de senaste 10 åren saknar kontinuitet, har ofta varit händelsestyrda och inte geografiskt heltäckande samt genomförts av olika aktörer av olika anledningar. För att säkerställa att beslut rörande Malmös havsområde tas på rätt grunder behöver detta arbetet samordnas och ett övervakningsprogram för Malmös havsområde behöver tas fram. *Miljöförvaltningen.*
- Återskapande av grunda områden i äldre industrihamnassänger. Många av Malmö hamns djupa hamnbassänger övergår från industriområden till bostadsområden. Dessa djupa, och ofta förorenade hamnbassänger skulle behöva grundas upp. Detta skulle innebära bättre förutsättningar för det marina livet, genom att kapsla in föroreningar och återskapa grunda områden, men även en ökad säkerhet vad gäller drunkningsolyckor, och mindre underhållskostnader för kajerna i området. Idén om grundare hamnbassänger finns både hos *Fastighets- och gatukontoret, Stadsbyggnadskontoret och Miljöförvaltningen.*
- Påbörja undersökning av regionala förutsättningar för ett Biosfärområde (eller motsvarande) som en modell för hållbart brukande av Öresund. *Miljöförvaltningen.*

Tänkbara åtgärder/aktiviteter 2020–2023

- Bedriva och vidareutveckla miljöövervakning av Malmös havsområde. *Miljöförvaltningen.*
- Om beslut fattas om att uppgrundning av Södra Varvsbassängen ska genomföras kommer detta troligtvis ske under denna period. *Fastighets- och gatukontoret.*
- Inom Öresundsregionen driva frågan om långsiktigt hållbart brukande av Öresund som Biosfärområde eller liknande. *Miljöförvaltningen.*

RENARE HAV OCH KUST

INRIKTNINGSMÅL:

- **Förebygga och avsevärt minska alla slags föroreningar i havet, i synnerhet från landbaserad verksamhet, inklusive marint skräp och tillförsel av näringsämnen. (Jfr FN:s hållbarhetsmål 14.1)**

Nedskräpning⁴ är ett växande problem och allt skräp som hamnar utanför papperskorgarna i vår stadsmiljö riskerar att hamna i havet. Det handlar om allt från små fimpar, plastpåsar, take-away-lådor mm. Skräpet syns i havet, på stränderna och i grönområden. Plastskräp har lång hållbarhet vilket gör att mängden plast i naturen hela tiden växer. Nedskräpning med större eller mindre plastföremål är en källa till sekundär mikroplast⁵. Beroende på var plastskräpet hamnar bryts det ner till mindre bitar olika fort. Plast utgör en risk för djur både i vattnet och på land eftersom djuren kan få i sig plastskräp eller mikroplast i tron att det är föda.

Det är betydande att stadens gator och torg städas regelbundet, att det förekommer strandstädning utmed kusten och att olika initiativ fortsätter eller tas för att minska nedskräpningen inom staden, exempelvis informationskampanjer som syftar till beteendeförändringar hos invånarna. Skräp i havet är något som oroar människor i mycket hög grad, och plasten oroar mer än något annat. Nästan alla svenskar, 97 procent, tycker att plast i havet är ett problem, enligt en Sifo-undersökning som Håll Sverige Rent genomförde i augusti 2017. Nästan åtta av tio svarar att plast i havet är ett *mycket* stort problem.⁶

Det finns flera viktiga insatser som kan genomföras för att motverka spridning av plast och mikroplast. Kommunfullmäktige i Malmö stad fattade 2016-04-28 beslut om att nämnder som handlar upp och hanterar produkter som innehåller mikroplaster eller som kan bilda sådana ska verka för en utfasning genom ersättning med alternativa miljövänligare lösningar och produkter, där så är möjligt. Diskussioner om mikroplaster förs på olika nivåer inom några förvaltningar, men det saknas ibland kunskap och ekonomiska resurser för att ta steg mot faktiska åtgärder.

Såväl plastskräp som mikroplaster, kemikalier och läkemedelsrester hotar våra ekosystem och det är av största vikt att minska mängden ämnen som hamnar i vattnen. Påverkan på havsmiljön kring hamnen utgörs sannolikt av både föroreningar i bottensedimentet och läckage från existerande verksamheter och skeppsfarten. Åtgärder mot detta behöver utredas och åtgärdas i ett långsiktigt perspektiv (se ovan i avsnittet *Naturvärden och ekosystem* angående återskapande av grunda bottnar i hamnområden).

Malmö stad driver projekt om båtborsttvätt med finansiering från Hav- och vattenmyndigheten. Målet är att erbjuda båtägare i Malmö en miljövänlig borsttvätt av båtens botten vilket ersätter dagens målning med biocidfärger och minskar föroreningar av havet. Malmö stad administrerar även bidrag till blästring av båtbottnar för att underlätta för båtägare att avlägsna biocidfärger från båtarnas bottenkrov. Genom att avlägsna biocidfärger ges båtarna möjlighet att använda en båtborsttvätt och biocidfärgerna kan fasa ut. Även det bidraget finansieras av Hav- och vattenmyndigheten.

Genomfört 2018

⁴ All nedskräpning är ett brott mot miljöbalken. 63 procent av allt skräp som kastas på marken är fimpar. Fimpar består av ämnet cellulosacetat, som är en slags plast, och därutöver också av små mängder skadliga ämnen som kadmium, bly och arsenik. När det regnar sköljs fimpar lätt iväg ner i dagvattenbrunnarna och kan sedan hamna i kanalen och i havet.

⁵ Mikroplaster i vattenmiljön betraktas idag som ett allvarligt miljöhot. De sprids till hav, sjöar och vattendrag via avloppsvatten, dagvatten, snötippning och via atmosfären. Mikroplaster är små plastpartiklar. Då partiklarna är mikroskopiskt små fungerar de som transportörer av organiska miljögifter och tungmetaller.

⁶ Från "Skräppporten 2018 - En rapport från Håll Sverige Rent om nedskräpningen i Sverige".

- Budgetuppdrag att kartlägga förekomsten av föroreningar av plast, mikroplast och läkemedelsrester i Malmös vatten och lämna förslag på åtgärder. Uppdragets inriktning: *Malmös vatten ska bli renare. Utsläppen av föroreningar behöver minska. Med dag- och avloppsvatten följer bland annat läkemedelsrester och mikroplaster. En kartläggning genomförs för att analysera omfattningen av utsläppen samt vad som kan göras för att åtgärda dem. Stadens position som kuststad ger goda möjligheter att skapa rena, attraktiva och tillgängliga vattenmiljöer i staden.* Uppdraget avslutas i början av 2019. Därefter kommer åtgärdsförslagen skapa en grund för fortsatt arbete. Budgetuppdraget redovisas i ett särskilt ärende till kommunstyrelsen under 2019. *Miljönämnden och Tekniska nämnden. I samarbete med VA Syd.*
- Konstgräsplaner är en av källorna till mikroplast i havet. Miljöförvaltningen har lett ett arbete att fasa ut konstgräs och gummi-asfalt från stadens verksamheter. Handlingsplanen ska beslutas i berörda nämnder under april 2019. *Miljöförvaltningen, Fritidsförvaltningen, Fastighets- och gatukontoret, Serviceförvaltningen, Grundskoleförvaltningen och Förskoleförvaltningen.*
- Malmö stad har ett samarbete med SLU Alnarp, Stockholm och Göteborg kring konstgräs och att utveckla alternativ till gummigranulat såsom biobaserade granulat till plastgräsmattor. Under 2018 avslutades ett projekt kring alternativa material med finansiering från Vinnova. *Miljöförvaltningen, Fritidsförvaltningen och Serviceförvaltningen.*
- Malmö stad deltar i Länsstyrelsens projekt ”Tänk om plast” vilket är ett nätverk för skånska aktörer som arbetar för att minska mängden plast som hamnar i naturen. Målet är att ta fram en skånsk plaststrategi som bestämmer inriktningen för det framtida arbetet och pekar ut viktiga insatsområden. *Miljöförvaltningen.*
- För att motverka nedskräpning har Malmö stad periodvis haft flera informationskampanjer som syftar till beteendeförändringar hos invånarna, varav den senaste under sommaren 2018 och som även innehöll en ”Fimpar är plast-kampanj”. *Fastighets- och gatukontoret.*
- Malmö stad deltar i samarbete med organisationen Håll Sverige Rent som arrangerar kampanjer mot nedskräpning samt driver större nationella projekt för att påverka lagstiftning, företag och tillverkningsindustrin. Under 2018 genomfördes Malmös första skräpmätning enligt Håll Sverige Rents metod. *Fastighets- och gatukontoret.*
- Malmö stad samarbetar kontinuerligt med Marint kunskapscenter i frågan om plast i haven samt var under 2018 delaktig i att arrangera evenemang med fokus på renhållning såsom Havets dag och World Clean up Day. *Fastighets- och gatukontoret.*

Beslutade åtgärder/aktiviteter 2019

- Nedskräpning och marint skräp.
 - o Framtagande av en utvecklingsplan för hur vi ska jobba mer strategiskt, systematiskt, långsiktigt och målinriktat med kommunikation, beteendefrämjande åtgärder och dialog för att minska nedskräpningen och spridningen av skräp till havet. En mindre skräpkampanj kommer även utföras. *Fastighets- och gatukontoret.*
 - o Arbete med att utveckla och effektivisera renhållningen i Malmös kanaler och hamnar. Arbetet startades upp i slutet av 2018 med ett test av s.k. Seabins, en slags flytande papperskorg. Utvecklingsarbete och dialog om sponsring, eventuellt för test under Malmöfestivalen. *Fastighets- och gatukontoret och Serviceförvaltningen tillsammans.*

- Samarbete med Marint kunskapscenter och anordna strandstädningsaktiviteter längs kusten. *Fastighets- och gatukontoret.*
- Genomföra en ny skräpmätning enligt Håll Sverige Rents metoder, för att börja mäta nedskräpningen och för att kunna utvärdera effekter av åtgärder. *Fastighets- och gatukontoret.*
- KF BUDGETEN: Arbetet mot mikroplaster fortsätter. *Miljönämnden och Tekniska nämnden.*
- KF BUDGETEN: Centrala medel avsätts för att stoppa utsläppen av plast från konstgräsplaner och för att ersätta användningen av gummiasfalt.
- KF BUDGETEN: Uppdrag att utreda möjligheten att minska mängden plastavfall i den offentliga miljön. *Tekniska nämnden.*

Tänkbara åtgärder/aktiviteter 2020–2023

- Utvecklingsplanen för det långsiktiga strategiska arbetet med kommunikation och beteendeförändring vad gäller nedskräpning ska implementeras. *Fastighets- och gatukontoret.*
- Fortsatt arbete med att minska mängden plastavfall i den offentliga miljön, som följd av genomförd utredning. *Fastighets- och gatukontoret.*

HAVSMEDVETENHET/OCEAN LITERACY⁷

INRIKTNINGSMÅL:

- **Verka för en ökad kunskap om och förståelse för havsmiljöfrågor hos malmöbor och besökare.**

Att bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt i syfte att uppnå en hållbar utveckling är grunden i FN:s hållbarhetsmål 14. För att nå målet behövs en bredare kunskapsspridning för att värna den biologiska mångfalden i havet och minska skräp, föroreningar, försurning och utfiskning. När barn, unga och vuxna får kunskap och förståelse för havsmiljöfrågor ökar motivationen att värna havet. Havsmedvetenhet (Ocean literacy på engelska) innebär att man är medveten om havet och förstår havets påverkan på oss och vår påverkan på havet. Sju grundprinciper ligger till grund för Ocean literacy/Havsmedvetenhet.⁸

Malmö Museer invigde sitt ombyggda akvarium 2015. Akvariet är både en djurpark och museiutställning, uppdelad i tre tematiska delar som skildrar naturens mångfald utifrån lokala och globala perspektiv. Målsättningen med verksamheten är att skapa ett ökat intresse och kunskap om havsmedvetenhet och hållbar utveckling. Malmö Museer är även ett Science Center där befintliga och nya utställningar på Teknikens och Sjöfartens hus och akvariet knyts samman i de pedagogiska programmen för att belysa teman som klimat, energi, innovationer och hållbarhet. I den pedagogiska verksamheten använder man även staden och havet som undervisningsrum, ofta i nära samarbete med Marinpedagogiskt center.

Marinpedagogiskt center på Ribersborg i Malmö är en viktig del av arbetet med att öka malmöbornas kunskap om och engagemang för havsmiljöfrågor. Marinpedagogiskt center är en utbildningsinstitution som syftar till att ge barn och vuxna kunskap och redskap för att reagera på framtidens klimat- och miljöförändringar. Det är en plats som ska vara öppen för alla och med kapacitet att ta emot 75 000 skolelever och andra besökare årligen vilka får chansen att lära sig mer om den rika marina florans och faunan i Öresund. Den marinpedagogiska verksamheten kommer att vidareutvecklas i och med att centret omvandlas till ett *naturum Öresund*.

Genom ett nära samarbete med Malmö universitet, SLU Alnarp, Lunds universitet och World Maritime University (WMU)⁹ finns stora möjligheter att generera ny kunskap om hållbara hav till gagn för såväl kuststaden Malmö som för övriga världen. Att World Maritime University har inrättat ett Global Ocean Institute¹⁰ i Malmö med koppling till FN:s globala hållbarhetsmål och specifikt mål 14, är även det av betydelse för att sprida kunskap om havsmiljöfrågor.

Tillsammans med Malmö Museer, Marinpedagogiskt center, World Maritime University och Malmö universitet ska miljöförvaltningen verka för att öka havsmedvetenheten hos unga. Ökad kunskap och

⁷ Ocean literacy is defined as having an 'understanding of the ocean's influence on you and your influence on the ocean'. On an individual level this translates into an ocean literate person being someone who: understands the importance of the ocean to humankind; can communicate about the ocean in a meaningful way; and is able to make informed and responsible decisions regarding the ocean and its resources.

⁸ De sju principerna är: 1. One ocean - one planet, på vår planet finns det *ett* hav med många egenskaper. 2. Havet och livet i havet har en direkt påverkan på livet på land. 3. Havet reglerar vädret och klimatet. 4. Havet gör så att jorden blir beboelig. 5. Havet främjar stor biologisk mångfald och många olika ekosystem. 6. Människan och havet är evigt sammanlänkade. 7. Större delen av havet är fortfarande oupptäckt, det finns mycket kvar att lära.

⁹ The mission of WMU is to be the world centre of excellence in postgraduate maritime and oceans education, professional training and research, while building global capacity and promoting sustainable development. WMU is an organization established by and for the international maritime community and is committed to the United Nations Sustainable Development Goals Agenda.

¹⁰ The WMU-Sasakawa Global Ocean Institute (Global Ocean Institute). The vision to be the independent focal point for the ocean science-policy-law-industry interface, acting as a convener and convergence point where policy makers, the scientific community, regulators, industry actors and academics, and representatives of civil society meet to discuss how best to manage and use ocean spaces and their resources for the sustainable development of present and future generations.

därmed engagemang om stadens natur, biologi och ekosystemtjänster är väsentligt att arbeta med såväl inom den kommunala organisationen som för allmänheten.

Genomfört 2018

- Inom budgetuppdrag 2018 om att *Stärka Malmös roll som framtidens kuststad* fick kulturnämnden uppdrag att vidareutveckla Marinpedagogiskt center och etablera ett naturum Öresund. För att etablera naturum Öresund krävs produktion av en tematisk utställning om naturvärdena i Öresund och Malmö samt en verksamhetsplan enligt Naturvårdsverkets koncept. Produktionen av naturum Öresund satte igång under hösten 2018. En intern styrgrupp på kulturförvaltningen tillsattes som följer upp produktionen. *1.5 mkr i kommunbidrag för 2018 är utbetalt till Marint Kunskapscenter för att producera naturum Öresund. Utställningen är under produktion och planeras att öppna under våren 2019. Medel för vidare drift av utställningen ingick inte inom budgetuppdrag 2018 och finansiering av verksamheten 2019 saknas. Kulturförvaltningen.*
- I enlighet med budgetuppdraget om att stärka Malmö som kuststad söktes under våren 2018 ytterligare finansiering för Marinpedagogiskt centers arbete. Drygt 600 tusen kronor beviljades från Hav- och vattenmyndighetens utlysning för marinpedagogik till projektet *Havet, målen och jag*, för att ta fram en pedagogisk modell för hur man i skolan kan arbeta med FN:s hållbarhetsmål med fokus på mål 14 och dess delmål. Projektet avslutades i december 2018 och slutrapporterades till Hav- och vattenmyndigheten under februari 2019. *Kulturförvaltningen och Miljöförvaltningen.*
- Arbetet med att utveckla Malmös roll inom Ocean Literacy tillsammans med bland andra World Maritime University tog stora steg framåt och en konferens med namnet *Ocean Literacy in Coastal Cities* anordnades i Malmö i december 2018. Konferensen lockade ca 100 deltagare från 27 olika länder och samarrangerades med WMU, UNESCO och Marint Kunskapscenter. *Miljöförvaltningen.*
- I projektet Havsambassadörer har tre skolklasser fått utbildning i havsfrågor. Elever från Kryddgårdsskolan och Malmö Latinskola representerade projektet och deltog i paneldebatt under konferensen Ocean Literacy in Coastal Cities. Elever från Kryddgårdsskolan deltog även under miljöförvaltningens årliga miljökonferens "Miljölägesdagen" i februari 2019. Projektet finansierades av Miljöförvaltningens budget för lärande för hållbar utveckling. *Miljöförvaltningen.*

Beslutade åtgärder/aktiviteter 2019

- Färdigställande och drift av *naturum Öresund*. Under 2019 kommer Marinpedagogiskt center att utökas med naturum Öresund. Tematiken i naturum Öresund ska handla om Öresunds grundområden. Det ska skapa förståelse och kunskap om Öresunds fauna/flora, dess ekosystemtjänster och koppla dessa till FN:s hållbarhetsmål. Det ska öka havsmedvetenheten och handlingskraften hos besökarna. Målgruppen är barn, vuxna, grund- och gymnasieskola, studenter, turister samt internationella besökare. Planen är att naturum Öresund ska invigas under våren 2019. *Kulturförvaltningen.*
- Ett mobilt vattenlaboratorium utvecklas. Projektet *Vattenvetarna* är ett integrationsprogram inom Science Center Malmö Museer. Med en kombination av fältstudier och praktisk användning av optik och teknik ska barn och unga inspireras och få en ökad förståelse för vattenmiljöer och vårt livsviktiga vatten. Vattenvetarna vänder sig till barn och unga 7–16 år och ambitionen är att väcka deras nyfikenhet och öka motivationen till fortsatt engagemang och kunskap. En röd tråd i projektet är därför upplevelsebaserat lärande. Att i fältstudier observera och samla in material som sedan analyseras i ett vattenlaboratorium ger visuella upplevelser som skapar inspiration och förståelse. Projektet ska knyta samman verksamhet ute

i olika bostadsområden med bland annat Malmö Museers Akvarium och Marinpedagogiskt Kunskapscenter. *Kulturförvaltningen*.

- World Ocean Day / Havets dag anordnas 8–9 juni på Ribersborgsstranden. En återkommande aktivitet som anordnas tillsammans med Marint kunskapscenter. *Fastighets- och gatukontoret, Fritidsförvaltningen och Kulturförvaltningen*.

Förslag arbete 2019

- Utöka naturum Öresunds uppdrag till att även inkludera att öka havsmedvetenheten hos beslutsfattare och tjänstepersoner/personal inom Malmö stad. *Kulturförvaltningen och Miljöförvaltningen*.
- Gemensamt arbete för att söka extern finansiering från EU och statliga myndigheter för ett långsiktigt arbete med Havsmedvetenhet/Ocean literacy. *Kulturförvaltningen och Miljöförvaltningen*.

Tänkbara åtgärder/aktiviteter 2020–2023

- Projektet Vattenvetarna vidareutvecklas. Fler områden i Malmö får möjlighet att delta i verksamheten. *Kulturförvaltningen*.
- Projektet Wisdome öppnar hösten 2020 på Malmö Museer, vilket innebär etablerandet av en mötesplats för innovation de närmaste tre åren. Bland annat byggs en dom där hörsalen nu är belägen på Teknikens och Sjöfartens hus. Kopplat till domen skapas också arenor för kreativitet och innovationer, där akademi och näringsliv kan möta varandra och Malmö Museers publik. Mötesplatsen ska fungera som en lärmiljö och besöksmål för staden och regionen. I den presenteras spektakulära presentationer i domformat, interaktiva installationer och utställningar som gör världen, tekniken, forskningen och samhällsutvecklingen mer begriplig. Ett av profilområdena är hållbar utveckling och ambitionen är att projektet blir ett av stadens verktyg för att implementera FN:s globala hållbarhetsmål. *Kulturförvaltningen*.
- Tillsammans med Marint Kunskapscenter vidareutveckla arbetet med havsmedvetenhet samt ta fram en plan för Malmös arbete kopplat till UNESCO:s Decade of Ocean Science for Sustainable Development (2021–2030). *Miljöförvaltningen och Kulturförvaltningen*.

REKREATION OCH UPPLEVELSER

INRIKTNINGSMÅL:

- ***Tillvarata och utveckla Malmös potential för rekreation och friluftsliv¹¹ i anslutning till havet. Det innebär att uppmuntra ett diversifierat nyttjande av kusten, värna tillgängligheten och samtidigt skydda naturvärden.***

Havet och kusten erbjuder möjlighet till en lång rad fritidsaktiviteter och rekreation av olika karaktär: segling och annat båtliv, fiske, bad och simning, dykning, kanotpaddling, vindsurfing, kitesurfing och vattenskidåkning med mera. I Malmö finns flera olika småbåtshamnar av olika storlek med sammanlagt drygt 2 000 båtplatser för fritidsbåtar. Efterfrågan på båtplatser är stor. Marint friluftsliv innefattar även besök till olika kulturmiljöer såsom fyrar, fiskelägen och vrakdykning. I anslutning till havet finns därtill naturområden med möjlighet till rekreation och naturupplevelser i form av kontemplation, fågelskådning, promenader, jogging mm. Stränderna utgör viktiga rekreationsområden där malmöborna kan få värdefulla naturupplevelser.

Kuststräckan utgör en viktig resurs ur rekreationssynpunkt och Malmös vattenkontakt kan i betydligt högre grad än idag tas tillvara och aktiveras, utvecklas och nyttjas bättre. Kommunens kuststräcka ska vara ett naturligt och attraktivt besöksmål med stora kvaliteter för såväl kommuninvånare som besökare. Stränderna vid Ribersborg och Sibbarp är väl använda rekreationsområden vars attraktivitet kan förstärkas ytterligare genom etablering av nya funktioner och målpunkter som lockar besökare året om. Genom att utveckla strandängarna söder om Lernacken som natur- och rekreationsområde öppnas ett tidigare otillgängligt naturområde för upplevelser och naturstudier. Klagshamnsudden är redan idag ett område där många intressen samsas, från fågelskådning och bad till vindsurfing och fiske. Närheten till natur vid kusten är betydelsefull för malmöborna och en viktig målsättning är att denna tillgång tryggas för framtiden. Områdena ska fortsatt vara attraktiva utflyktsmål och ha ett aktivt friluftsliv där ett flertal intressen kan samsas. En positiv och tillåtande syn på kustberoende fritidsaktiviteter skulle ytterligare stärka Malmös profil som kuststad. Djuphavsbadet i Västra Hamnen är ett steg i en sådan riktning. En tydlig satsning på kustnära aktiviteter skulle också utgöra ett stöd för folkhälsan genom ökade möjligheter till fysisk aktivitet.

I Malmös kanaler och hamnbassänger samsas aktiviteter av olika slag: kanot- och kajakpaddling, rodd, trampbåtar, fritidsfiske och guidade rundturer. Fartygstrafik förekommer i vissa hamnbassänger. Malmös kust, stränder, hamnbassänger, kanaler och vattendrag har potential att utvecklas och nyttjas mer. Nya mötesplatser har tillkommit på olika ställen under senare år vid kanaler och hamnbassänger, exempelvis vid Malmö Live, Södertull och Inre Hamnen, men kanalen och kajkanterna är fortfarande delvis otillgängliga. Förbättrad tillgänglighet till kanal- och kajkanter är en viktig målsättning för att förstärka känslan av vattenkontakt i centrala Malmö. Nya platsbildningar och sammanhängande gångstråk längs kusten och kanalerna kan ge malmöbor och besökare tillgång till nya attraktiva utemiljöer i stadskärnan och dess närmaste omgivning. Många faktorer påverkar vattenkvaliteten i kanal och hamnbassänger, exempelvis utsläpp av dagvatten, bräddavlopp och förorenade bottensediment. Förbättrad vattenkvalitet i Malmö kanal är väsentlig att uppnå. För att få bort den förorening som ligger lagrad på botten behöver kanalen muddras, vilket inte gjorts sedan 70-talet. Det handlar om stora mängder förorenad massa som måste hanteras. Vissa områden i kanalen har blivit mycket grunda på grund av ackumulation av sediment. Muddring är därför också nödvändig för att säkerställa att verksamheter som är aktiva i området kan verka på ett säkert sätt.

¹¹ Definitionen för friluftsliv är: Vistelse utomhus i natur- och kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling. Friluftsliv innefattar därmed många olika sorters aktiviteter, allt från vandring, cykling, paddling och fiske till att bara sitta på en sten ute i naturen och njuta av naturen genom att lyssna på fåglar eller bara höra vindens sus i trädtopparna. Det viktigaste är inte vad man gör utan snarare att man upplever naturen. Det kan vara allt från fysiska och mer utmanande aktiviteter till mer av avkopplande karaktär för återhämtning efter stress. *Naturvårdsverket.*

En hög befolkningsökningstakt påverkar Malmös mötesplatser ur flera perspektiv. Utbyggnaden kommer till stora delar ske genom förtätning vilket innebär fler människor per yta och ett ökat tryck på stadens gröna och blå miljöer. Underhållsinsatser behöver anpassas till nya behov och ökat nyttjande av kustnära ytor och områden till exempel vad gäller resning av tång med tätare intervall, övrig renhållning, påfyllning av ny sand mm. De befintliga mötesplatserna blir ännu viktigare att bevara och utveckla för att kunna ta emot fler malmöbor. Ett rikt föreningsliv gör att många nyttjar havet och kusten och det finns flera olika intressen som i viss utsträckning konkurrerar om samma platser. Om alla anspråk på havet och kusten ska kunna tillgodoses krävs en bred kunskap och en vilja att kompromissa och prioritera mellan intressen. Det finns ett behov av att definiera ansvarsområden och peka ut ytor och platser för olika typer av aktiviteter. Det handlar om hur olika delar av Malmös kust spelar olika roller, för olika målgrupper. Det handlar också om varumärkesbyggnad, vilken profil olika delar av Malmös kust ska/kan ha.

Fler invånare innebär ett ökat behov av havsnära platser för rekreation och fritidsaktiviteter. Kusten bör vara tillgänglig för alla, oavsett rörelse- eller orienteringsförmåga. Det är särskilt viktigt att underlätta tillgängligheten för dem med särskilda behov. Långa avstånd och barriärer är särskilt ett hinder för barn, äldre och personer med funktionsvariationer. Tillgänglighetsanpassning för att alla ska kunna använda Malmös badplatser bör eftersträvas. Att arbeta med kopplingar på olika sätt så som gång- och cykelvägar, kollektivtrafik, parkeringsplatser, vandringsleder med mera kan vara ett sätt att göra badplatser och andra besöksmål vid kusten tillgängliga. Det kan också inkludera parkeringsplats för funktionshindrade, informationsskyltar mm.

Samverkan med näringslivet är en viktig del i att profilera Malmö som kuststad. Närheten till havet, dess höga naturvärden och kulturhistoriska värden gör att kustlandskapet är attraktivt även för besöksnäring. Med besöksnäring relaterat till kust och hav menas affärsdrivande verksamheter knutna till upplevelser så som camping, restauranger, gästhamnar, fisketurism, kanotuthyrning, dykutflykter och mycket annat. Kuster med bevarade och attraktiva natur- och kulturvärden utgör en viktig del för utvecklingen av en långsiktigt hållbar marin besöksnäring.

Exempel på planerade arrangemang vid kusten sommaren 2019

- *Simskola* vid Handikappbadet. *Fritidsförvaltningen*.
- *Urban Beach* på Ribersborg i juli. Många olika aktiviteter för sommarlovslediga barn och unga. Mötesplats för hela familjen. *Fastighets- och gatukontoret*.
- Den 3 juni 2019, på World Bicycle Day, kommer *Syd kustleden* att invigas. En ny nationell cykelled som ska knyta ihop Sydostleden med Kattegattleden längs den skånska kusten. Syd kustleden kommer att gå mellan Simrishamn och Helsingborg.
- *Olympic day* på Ribban den 5–7 juni. Möjlighet för barn mellan 7–12 år att prova på ett 30-tal idrotter tillsammans med lokala idrottsföreningar i olympisk inramning. Olympier finns på plats för att berätta om sina OS-upplevelser och för att hjälpa till med prova på-aktiviteter i form av till exempel badminton, basket, brottning, cricket, friidrott, fäktning, golf, taekwondo, segling, tennis, amerikansk fotboll och squash. *Fritidsförvaltningen*.
- *SM-veckan* den 26 juni - 2 juli av Riksidrottsförbundet i samarbete med berörda specialidrottsförbund och Malmö stad. Syftet med SM-veckan är att under en veckas tid genomföra svenska seniormästerskap i olika idrotter i en och samma stad. Syftet är också att öka intresset för svensk idrott och dess olika grenar. *Fritidsförvaltningen*.
- *Hamnfestivalen* 25–28 juli. Småbåtshamnen, Fiskehamnen och Limhamn. Malmö Museer medverkar på Hamnfestivalen med Vattenvetarna som aktivitet. *Kulturförvaltningen*.

- *Kitesurf World Cup 2019* den 2–11 augusti på Ribersborg. Samarbete mellan Act Agency, Svenska Kiteförbundet och Malmö stad. I anslutning till tävlingarna kommer ett evenemangsområde att byggas upp med prova-på aktiviteter för besökarna. *Fastighets- och gatukontoret.*

Beslutade åtgärder/aktiviteter 2019

- Etablering av Temalekplats Öresund (söder om Marinpedagogiskt center) som ska vara färdigbyggd under 2019. *Fastighets- och gatukontoret.*
- Underhållsplan för havsmuddringar. *Fastighets- och gatukontoret.*
- NÄMNSBUDGET TEKNISKA NÄMNDEN: Arbetet med åtgärder för att öka attraktiviteten och tillgängligheten till kanalen, i enlighet med programmet för Malmös kanalrum fortsätter. *Fastighets- och gatukontoret.*
- BESLUT I FRITIDSNÄMNDEN: Uppdrag att tillsammans med berörda förvaltningar utreda hur den långsiktiga driften av handikappbadet ska ske i området och återkomma till fritidsnämnden med ett förslag under 2019. Uppdrag att återkomma med ett namnförslag på handikappbadet där Öresund ska ingå som en del av namnet. *Fritidsförvaltningen.*

Förslag arbete 2019

- Samverkan mellan berörda förvaltningar om framtida synergier och samarbete kring platsen som omfattar de tre anläggningarna Handikappbadet, marinpedagogiskt center/naturum Öresund och temalekplats Öresund. Diskussion om ett samlande namn för platsen. *Fastighets- och gatukontoret, Fritidsförvaltningen och Kulturförvaltningen.*
- Utveckling av Ribersborg som rekreationsområde tillgängligt för alla. Behov av en samordning av pågående och kommande verksamheter. Uppdrag att utreda och utveckla området kring Limhamnsfältet och Ribersborgsstranden som arrangemangs-, event-, och mötesplats. *Fastighets- och gatukontoret i samarbete med Fritidsförvaltningen och Kulturförvaltningen samt andra berörda förvaltningar.*
- Fortsätta arbetet med badvattenkvalitet vid kommunala badplatser i staden. Vattenkvaliteten är en viktig faktor att ta hänsyn till vid utvecklingen av Malmö som kuststad. Det är viktigt att försäkra sig om att vattenkvaliteten är bra i områden där man planerar att öka badmöjligheter. *Miljöförvaltningen och Fastighets- och gatukontoret. I samarbete med VA Syd.*

Tänkbara åtgärder/aktiviteter 2020–2023

- Under 2020 fortsätter samarbetet med VA Syd och Helsingborgs stad om badvattenkvalitet. Genom ny kunskap kan arbetet bidra till utvecklingen av hållbara försörjningssystem i städerna. Avslutas i december 2020. *Fastighets- och gatukontoret och Miljöförvaltningen.*
- Utredning av möjligheterna att genomföra planerad utbyggnad av Limhamns småbåtshamn. Det finns en antagen vattendom från 2014 att utöka Limhamns småbåtshamn norrut. Ett ökat intresse för båtplatser har lett till att möjligheterna för genomförande ska undersökas. *Fastighets- och gatukontoret.*
- Underhållsplan för havsmuddringar och kanalmuddringar – fortsatt arbete. *Fastighets- och gatukontoret.*

- Främja och utveckla rekreation i kustnära miljö. Här behövs en samlad strategi, som bör inledas med utredning och analys Till exempel, avseende:
 - Båtliv. Utreda möjligheten för utökning av antalet småbåtsplatser, restaurangbåtar, husbåtar m.m. Båtar och husbåtar leder till en ökad kustkänsla och välfungerande småbåtshamnar är viktiga.
 - Kustnära fiske. Kustnära fiske är populärt och har utvecklingspotential.
 - Vattensport. Malmö profilerar sig redan inom exempelvis vindsurfing och wakeboard. Hur kan detta utvecklas? Utredning av hur olika vattensporter ex. kajak, kanot, snorkling, simning kan utvecklas.
 - Dykplatsen på Ön, en av Sveriges mest besökta dykplatser, bör permanentas och iordningsställas.
 - Nya badplatser efterfrågas redan i nya exploateringsområden, t.ex. Glasbruket och Ön, och vi behöver ha en tanke inför exploateringen i Nyhamnen. Badplatser kräver ”kringservice” som kollektivtrafik, parkeringar, toaletter, el och vattenledningar, kiosker mm. Ökat underhåll måste planeras in.

Fastighets- och gatukontoret.

- Arbete med tillgänglighet och kopplingar till strategiska besökspunkter och noder genom att utveckla infrastruktur såsom; gång- och cykelvägar, parkeringsplatser, kollektivtrafik med mera. Säkerställa framkomlighet till och tillgänglighet vid friluftsområden och badplatser, även för personer med funktionsvariationer. *Fastighets- och gatukontoret.*

STADSUTVECKLING OCH HAMNUTVECKLING

INRIKTNINGSMÅL:

- ***Malmö kommer fortsatt att ha behov av att utveckla attraktiva platser längs kusten, såväl för bostadsbyggande, näringsliv och rekreation. Det kustberoende näringslivet ska kunna utvecklas och kusten nyttjas som en rekreativ resurs. Samtidigt ska kusten utvecklas på ett hållbart sätt så att havet och dess resurser som ekosystemtjänst inte äventyras.***

Malmö har under de senaste decennierna vänt blicken mot havet. Med fokus på hållbar stadsutveckling har nya stadsmiljöer uppförts i flera kustnära lägen. Omkring 9 000 bostäder har färdigställts vid kusten under en 15-årsperiod. Planering och byggande av blandade stadsmiljöer fortgår på ytterligare några platser vid kusten, såsom exempelvis Limhamn, Västra Hamnen och Nyhamnen.

Limhamns industriområde är under utbyggnad. I området byggs en variation av radhus och flerbostadshus. Området kommer att innehålla ca 4 000 bostäder när det är fullt utbyggt. Kajområdet ska ingå i ett sammanhängande kuststråk från Västra Hamnen och Ribersborgsstranden söderut mot Sibbarp och Klagshamn. Längs kajen finns föreningsverksamhet med marin anknytning. Norra delen av Ön utgör på sikt en strategisk resurs för ca 500 bostäder. Samtidigt bör naturvärdena utpekade i naturvårdsplanen beaktas, och eventuellt kompenseras. Öppna ytor för rekreation och fritidsaktiviteter ska finnas på Öns norra del. Platsen är väldigt populär för fritidsfiskare och är även, på grund av lämpliga djupförhållanden och bra kommunikationer, Sveriges mest välbesökta dykplats. Det finns på grund av tidigare verksamheter föroreningar i marken som behöver tas om hand.

Västra Hamnens norra del har ett attraktivt läge och utgör en resurs som ett havsnära bostadsläge. Området beräknas ha en kapacitet på 1 100 bostäder och 300 arbetsplatser. I samband med anläggning av skydd mot höga havvattenstånd och en Öresundsmetro kan nya utfyllnader norr om Västra Hamnen bli aktuell och ny exploatering möjliggöras.

För Nyhamnen har planeringen startat genom ett förslag till fördjupning av översiktsplanen. Nyhamnens omvandling är en viktig del av att utvidga och vidareutveckla stadskärnan och stärka Malmös identitet som kuststad. Nyhamnen kan fullt utbyggd rymma ca 8 000 nya bostäder och ge plats för ett diversifierat näringsliv med omkring 13 000 arbetsplatser. Omvandlingen av Nyhamnen kan ses i ett större och långsiktigt sammanhang med möjligheter till fortsatt expansion norrut och österut.

Malmö hamn har haft och har stor betydelse för Malmös ekonomi. Idag är hamnen Skandinavien största hamn för import av bilar och i oljehamnen lagras stora mängder oljeprodukter inför distribution på den globala marknaden. Malmö är därtill en ökande destination för kryssningsfartyg och en ny passagerarterminal har öppnats i Frihamnen. Enligt CMP:s vision 2030 och i enlighet med *Översiktsplan för Malmö* ska utbyggnaden av Norra Hamnen fortsätta. Öresund är ett av världens tätast trafikerade farvatten. Mer än hälften av all trafik som ska in till Östersjön väljer denna väg, samtidigt som många fartyg korsar sundet i öst-västlig riktning. Hamnen och sjöfartens potentiellt negativa miljöpåverkan och inverkan på havsmiljön är en utmaning.

Det ligger en utmaning i att kombinera exploateringsstryck och näringslivsverksamhet med rekreation, miljöaspekter och naturvärden i ett föränderligt klimat med framtida havsnivåhöjningar. Det finns också en problematik i omvandling av områden nära hamnen till blandad stad, utifrån buller, föroreningar och miljötillstånd. För att ta tillvara den potential som havs- och kustområden erbjuder behövs en balanserad utveckling. Potentialen är i sig beroende av att havs- och kustmiljöns natur- och kulturvärden bevaras. Översiktsplaneringen ska säkerställa de ekosystemtjänster och kulturvärden som

finns i kustlandskapet. I översiktsplanen undersöks möjligheten till samexistens och synergieffekter mellan olika intressen.

Kustområdet är föremål för många aktörers intresse. Här möts inte bara hav och land utan också en mångfald föreställningar om vad som utmärker en önskad utveckling och vilka faktorer som är viktiga för att utvecklingen ska gå åt ”rätt håll”. De frågor som hanteras har stor bredd, berör många sakområden och är ofta mycket komplexa. Planering av kust- och havsområden kräver ett helhetsperspektiv där kopplingen mellan land och hav tydliggörs. Haven utgör även en förbindelselänk med andra länder och kräver därför ett gränsöverskridande perspektiv.

Genomfört 2018

- Utredning inom ramen för budgetuppdraget *Stärka Malmös roll som framtidens kuststad* för utvecklingsarbete i havsnära stadsutvecklingsprojekt i Nyhamnen, Limhamn och Västra Hamnen (se beskrivning nedan i avsnittet *Klimatanpassning*). *Stadsbyggnadskontoret*.

Beslutade åtgärder/aktiviteter 2019

- Uppdrag att ta fram en masterplan för hamnverksamheten. Tillsammans med berörda aktörer kommer ett strategiskt dokument som behandlar utvecklingen av Malmö hamn de kommande 20–30 åren, att tas fram. För att på bästa sätt kunna ta tillvara hamnens potential och dess roll i och för Malmö behöver frågor avseende hamnen och hamnäggarrollen, samt frågor som rör exempelvis investeringar i infrastruktur, hamnen som riksintresse, utveckling av Malmös näringsliv kopplat till hamnen och andra exploateringsfrågor diskuteras. Processen i arbetet med en masterplan är minst lika viktig som själva produkten och ska involvera flera viktiga intressenter som CMP och övriga hyresgäster i området samt länsstyrelsen och andra statliga myndigheter. Även andra förvaltningar, som stadsbyggnadskontoret, kan komma att involveras, bland annat inom frågor om stadsutveckling och skyddsport. *Fastighets- och gatukontoret*.

Förslag arbete 2019

- Utredda hur hamnverksamhetens betydelse kan stärkas i arbetet med kuststaden. Tydliggöra hamnens viktiga funktion och betydelse för sysselsättning och regionens tillväxt samt synliggöra dess verksamhet för malmöborna. *Fastighets- och gatukontoret*.

Tänkbara åtgärder/aktiviteter 2020–2023

- En viktig fråga gäller hamnens utveckling och kopplingen till exploatering i hamnen både vad gäller utveckling av nya verksamheter i området samt utbyggnaden av Nyhamnen enligt förslag till fördjupad översiktsplan för området. Två viktiga frågor att utreda för området är höjdsättning och planering av kustskydd. *Fastighets- och gatukontoret och Stadsbyggnadskontoret*.
- Utredda hur kommande exploateringar kan leda till fler typer av aktivitetsytor/platser t ex badplatser. Hur kan detta inrymmas i exploateringarna från början? *Fastighets- och gatukontoret*.

KLIMATANPASSNING

INRIKTNINGSMÅL:

- **Genomföra klimatanpassningsåtgärder för att minska risken för skador på bebyggelse, infrastruktur och natur- och kulturmiljöer orsakade av översvämning och erosion.**

Samtidigt som vatten är en förutsättning för liv kan vatten också utgöra ett hot. Stora vattenmassor i form av extrema regn och höga havsvattenstånd vid stormar kan hota människors liv och säkerhet och omfattande värden kan gå förlorade i form av bostäder, arbetsplatser och infrastruktur. Högt havsvattenstånd innebär för Malmö en översvämningssrisk i låglänta kustavsnitt samt delar av centrala staden med direkt koppling till havet, det vill säga hamnbassänger och kanaler. Hela Malmös 43 kilometer långa kustlinje kommer att påverkas av höga havsvattenstånd. Översiktsplanens riktlinje om +3.0 meter som lägsta nivå för nybyggnation syftar till att successivt anpassa staden till högre havsvattenstånd. Målsättningen är att möjliggöra en fortsatt stadsutveckling och skydd av viktiga samhällsfunktioner och bostäder i havsnära lägen genom olika typer av multifunktionella lösningar och skydd mot höga havsvattenstånd.

Planering av kustskydd är ett omfattande och långsiktigt arbete och Malmö stad har tagit fram en förstudie utifrån prognostiserade dimensionerande havsnivåer. Prognoserna för hur snabbt och hur mycket havet stiger är mer osäkra ju längre fram i tid man ser, och utvecklingen behöver följas noggrant, och planeringen av åtgärder därefter. Översiktsplanens riktlinjer redovisar ett antal delområden som med olika typer av skydd tillsammans kan skapa ett sammanhängande kustskydd av hela kommunens kuststräcka. Det finns behov av mer utredning hur översvämningsskydd kan utformas för olika kustavsnitt – på kort och lång sikt – med hänsyn till platsernas olika förutsättningar, riskbedömningar för olika scenarier samt kostnader. Mer kunskap behöver inhämtas och frågor om tekniska lösningar, ansvar och finansiering utredas vidare i samarbete med stat och grannkommuner.

Oavsett hur kustskydd utformas kan konflikter komma att uppstå med andra intressen. Översvämningsskydd eller erosionsskydd som vallar kan i sig ha en stor miljöpåverkan och komma i konflikt med skydd av naturvärden och kulturmiljövärden. Vallar, hövder, vågbrytare och slussportar¹² kan också påverka tillgängligheten för båttrafiken och inlopp till hamnar. Permanenta barriärer kommer även att påverka möjligheten att leda bort dagvatten. Va-systemet behöver därför dimensioneras så att nödvändiga nederbörds mängder kan tas om hand innanför en barriär. De inspel som har tagits fram inom ramen för Malmö som framtidens kuststad 2018 för områden Västra Hamnen/hamninloppet och Limhamn kan ligga till grund för vidare studier.

Genomfört 2018

- Uppdrag inom ramen för budgetuppdraget *Stärka Malmös roll som framtidens kuststad* för utvecklingsarbete i havsnära stadsutvecklingsprojekt i Nyhamnen, Limhamn och Västra Hamnen.
 - o Utvecklingsscenarier i etapper och förslag till utformning för två kuststräckor har redovisats: Västra hamnen-hamninloppet och yttre barriärer, och Ön-Limhamns hamn. Områdena har olik problematik. För Västra hamnen redovisas förslag på ny

¹² Permanenta skyddsvallar mot översvämningar, i form av jordvallar och murar, har länge använts som skydd av kusten från stigande havsnivåer. Hövder är pirar, oftast av stenblock, som byggs vinkelrätt ut från stranden i syfte att förhindra sedimenttransport längs kusten. Vågbrytare används för att minska kraften från vågor och därmed riskerna för erosion och översvämning vid kuster. Friliggande vågbrytare är konstruktioner som placeras en bit ut från och i huvudsak parallellt med kustlinjen. Vågbrytare byggs oftast upp av sprängsten och kan kombineras med andra typer av kustskydd, som t.ex. strandskoning eller strandfodring. Slussportar är justerbara grindar som används för att reglera vattenflödet i översvämningssbarriärer, reservoar, och andra system. De kan vara utformade för att justera flödes hastigheter i slussar och kanaler, eller för att stoppa vattenflödet helt. I Malmö är slussportar aktuella för att stänga ute tillfälligt höga havsnivåer.

klimatepassad utbyggnad som i framtiden kan kombineras med en yttre skyddsport som vill skydda inre hamnen och Nyhamnen. Limhamns hamn och bebyggelsen innanför Strandvägen ligger i dag lågt och kommer att utsättas för påverkan av tillfälliga höga havsnivåer i ett kortare perspektiv.

- Utredningen visar hur dessa områden kan fortsätta utvecklas som del av en attraktiv kuststad samtidigt som bebyggelse och infrastruktur skyddas mot höga havsvattenstånd i framtiden. Förslag på utformning och gestaltning av multifunktionella lösningar för kustskydd som blir positiva inslag i stadsbilden och som kan bidra till stadsutveckling längs kusten. Utredningen visar villkor och förutsättningar för genomförande, förslag till färdväg mot genomförande, hur kustskydd påverkar exploateringsmöjligheter, naturvärden, marin miljö, grundvatten, samt rekreation och kulturmiljö. *Stadsbyggnadskontoret.*

Förslag arbete 2019

- Under 2019 och första halvåret 2020: Fördjupade studier av kustskydd, med fokus på finansiering, utredning om ansvar, konsekvenser för infrastruktur, och kostnads-/nyttoanalyser. De fördjupade studierna tar avstamp i de förstudier som låg till grund för ställningstaganden i Översiktsplanen och förslagen till klimatanpassad stadsutveckling för Limhamn/Ön och Västra Hamnen/ framtida skyddsport. *Stadsbyggnadskontoret och Fastighets- och gatukontoret. I samarbete med VA-Syd, avseende fördjupade studier om konsekvenser för infrastruktur (dagvatten).*
- Arbete för ökad medvetenhet om behov av kustskydd. Målgrupper är dels allmänheten, dels förtroendevalda och tjänstepersoner inom Malmö stads organisation. *Stadsbyggnadskontoret och Fastighets- och gatukontoret.*
- Framtagande av riskkartor i samarbete med Länsstyrelsen. Malmö har av Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) utpekats som ett av 16 områden vid havet som har betydande översvämningsrisk. Under 2019 ska riskkartor tas fram av Länsstyrelsen tillsammans med kommunen och till 2021 ska en riskhanteringsplan tas fram. *Stadsbyggnadskontoret och Stadskontoret.*

Tänkbara åtgärder/aktiviteter 2020–2023

- Kustskydd:
 - Strategi – inriktningsbeslut som innehåller prioriteringar, tidplan för åtgärder. Arbetet påbörjas 2019 och beräknas vara klart årsskiftet 2020–21. *Stadsbyggnadskontoret och Fastighets- och gatukontoret.*
 - Långsiktig strategi med åtgärder 2021–2030. *Stadsbyggnadskontoret och Fastighets- och gatukontoret.*
 - Verkställande av några nödvändiga prioriterade åtgärder 2021 – 2023 (exempelvis vallar/murar). *Fastighets- och gatukontoret*
 - Påverkan för och utveckling av Skåneleden. Längs flera sträckor kan det bli aktuellt att kombinera kustskydd med gång och cykelväg, till exempel på eller bredvid en vall. *Fastighets- och gatukontoret.*
- Studier av åtgärder vid Sege ås utlopp, samverkan med Burlövs kommun, VA-Syd, Sysav. *Stadsbyggnadskontoret och Fastighets- och gatukontoret.*

- Framtagande av en riskhanteringsplan i samarbete med Länsstyrelsen (*se ovan*).
Stadsbyggnadskontoret, Stadskontoret och Fastighets- och gatukontoret.
- Evakueringsplan vid extrema händelser höga havsvattenstånd. *Stadskontoret.*

EXTERN SAMVERKAN

INRIKTNINGSMÅL:

- ***Stärka Malmös miljöprofil inom det internationella havsmiljöarbetet***
- ***Generera ny kunskap om hållbara hav till gagn för såväl staden som för övriga världen.***

Som ett led i Malmö stads arbete med FN:s globala hållbarhetsmål, har Malmö stad arbetat aktivt internationellt med Mål 14, att *bevara och nyttja haven och de marina resurserna på ett hållbart sätt för en hållbar utveckling*. Representanter från Malmö stad deltog i FN:s havskonferens *The Ocean Conference* som organiserades av den svenska regeringen tillsammans med Fijis regering i New York i juni 2017. Ett av målen med konferensen var att samla länder och andra aktörer att göra frivilliga åtaganden som bidrar till mål 14. Konferensen var avstampen för ett internationellt engagemang kring havsmiljöfrågor. Tillsammans med nätverket ICLEI antog Malmö stad vid havskonferensen ett frivilligt åtagande för att utveckla internationellt samarbete för att främja lokal handling kring dessa frågor. Malmö och ICLEI åtog sig att arbeta för att främja globalt samarbete för lokalt havsmiljöarbete i relation även till klimatfrågan, upphandling och hållbar samhällsutveckling. Som följd av Malmös engagemang har Malmö utsetts av FN som en *Local Action Hub* för havsmiljön. Hösten 2017 stod Malmö värd för havskonferensen *Life below water*. Konferensen handlade om hur lokala aktörer – städer, kommuner, företag och föreningar – kan arbeta för att uppnå FN:s globala utvecklingsmål 14 om Hav och marina resurser.

Genomfört 2018

- Uppdrag inom ramen för budgetuppdraget *Stärka Malmö som framtidens kuststad*:
 - Ett utkast till *strategi för Malmö stads arbete med Mål 14* har tagits fram och delvis förankrats inom organisationen. Dock har arbetet varit nedprioriterat på grund av den osäkerhet som rått kring hur arbetet med integrering av de globala målen i Malmö stads styrdokument ska gå till. Detta arbete kan snabbt återupptas under 2019 om förutsättningarna finns på plats. *Miljöförvaltningen*.
 - Ett *samarbetsavtal mellan Malmö stad och WMU-Sasakawa Global Ocean Institute* togs fram och signerades av kommunstyrelsens ordförande respektive WMU:s rektor i samband med invigningen av institutet i maj 2018. Avtalet fokuserar på tre tematiska områden där parterna ska samarbeta: Utbildningsaktiviteter inom Ocean Literacy, Forsknings- och kapacitetsbyggande initiativ samt Samarbete kring konferenser, seminarier och workshops. *Miljöförvaltningen och Stadskontoret*.
 - Arbetet med att utveckla Malmös roll inom Ocean Literacy tillsammans med bland andra World Maritime University har tagit stora steg framåt och en konferens på ämnet anordnades i Malmö i december 2018. Konferensen lockade ca 100 deltagare från 27 olika länder och samarrangerades med WMU, UNESCO och Marint Kunskapscenter. *Miljöförvaltningen*.
 - Samarbetet vad gäller havsmiljöfrågor inom ICLEI har intensifierats och miljöförvaltningen deltog vid ICLEI:s världskonferens i Montreal under juni 2018. Vid konferensen inleddes ett samarbete med ett antal städer på Fiji. Vidare har Malmö fått en förfrågan från UNESCO att delta, och eventuellt leda, ett nätverk för städer med fokus på marinpedagogik och Ocean Literacy. Detta nätverk, med arbetsnamnet *Blue Cities Network*, diskuterades i anslutning till Ocean Literacy-konferensen som anordnades i Malmö under december 2018. *Miljöförvaltningen*.

- Arbetet med att utveckla och profilera att Malmö är utsett till Local Ocean Action Hub av FN:s local 2030 nätverk som del i genomförandet av FN:s globala mål har initierats under året. Efter kontakt med FN hösten 2018 och efter avstämningsmöte mellan stadskontoret och miljöförvaltningen har ett förslag på innehåll i Malmös commitment/åtagande skickats till FN. Hubbens fokus föreslås vara: kuststäder, hav, havsmedvetenhet samt landbaserade aktiviteter påverkan på marina och kustnära miljöer. *Stadskontoret och Miljöförvaltningen.*

Förslag arbete 2019

- Samordna arbetet med Malmös åtagande som *Local Ocean Action Hub* av FN:s lokala 2030 nätverk. Under 2019 kommer arbetet att inriktas på att utveckla och profilera att Malmö är utsett till Local Ocean Action Hub. Verksamhetsplan och kommunikationsplan kommer att tas fram. Arbetet kommer att kopplas till stadens arbete inom ramen för samarbetet inom och medlemskapet i ICLEI. *Miljöförvaltningen.*
- Tillsammans med *World Maritime University* och andra universitet återkommande anordna seminarier och evenemang på havsmiljötemat. Planering och genomförande av seminarium på havsmiljötemat i maj 2019. *Miljöförvaltningen.*
- Samordna integreringen av FN:s globala hållbarhetsmål nr 14 (Hav och marina resurser) i Malmö stads styrdokument och dagliga arbete. *Miljöförvaltningen.*
- Initiera utvecklingen av *Testbädd Malmö som kuststad* i samarbete med WMU, SLU, MAU samt andra universitet och aktörer. Samarbete kring marina utvecklingsfrågor, forskning och lärande. Undersöka möjligheter till att initiera, driva och samordna forsknings- och innovationsprojekt med fokus på havets möjligheter. Utveckla gemensamma projekt på temat havsmiljö och undersöka möjligheterna till extern finansiering, t ex från MISTRA. *Miljöförvaltningen.*

Tänkbara åtgärder/aktiviteter 2020–2023

- Driva utvecklingsprocesser inom Testbädd Malmö som kuststad tillsammans med interna och externa aktörer. *Miljöförvaltningen.*
- Tillsammans med World Maritime University återkommande anordna seminarier och evenemang på havsmiljötemat. *Miljöförvaltningen.*
- Ta fram en plan för att utveckla internationella samarbeten, såsom ICLEI, för att främja lokal handling kring havsmiljöfrågor. *Miljöförvaltningen.*
- Utveckla samarbetet kring närområdet i Östersjöregionen. *Fastighets- och gatukontoret.*

Malmö stad samverkar och samarbetar med andra städer, myndigheter, organisationer och nätverk på regional, nationell, europeisk och global nivå. Här följer en beskrivning av pågående extern samverkan inom kust- och havsrelaterade frågor:

- *Öresundsvattensamarbetet* är benämningen på ett samarbetsavtal mellan de danska och svenska kommuner som omger Öresund samt Länsstyrelsen Skåne. Avtalet slöts 1995 och samarbetet ska verka för en god vattenmiljö i Öresund. Fokus ligger på miljöövervakning. *Miljöförvaltningen och Stadsbyggnadskontoret.*

- Samarbete med *CMP* samt med *By og Havn*. Malmö stad såsom hamnägare äger alla kajer och anläggningar inom hamnområdet. *CMP* har enligt nyttjanderättsavtalet ett underhållsansvar för dessa anläggningar. *Fastighets- och gatukontoret*.
- *Malmö kustråd* är ett råd med olika aktörer i Malmö med intressen i kusten och havet, till exempel deltar Marint kunskapscenter och World Maritime University. Rådet skall arbeta långsiktigt för en hållbar kust och marin miljö. *Fastighets- och gatukontoret, Miljöförvaltningen och Stadsbyggnadskontoret*.
- *Regional kustsamverkan* drivs av länsstyrelserna i Skåne och Halland och har som övergripande mål att hitta långsiktigt hållbara lösningar för att hantera de utmaningar som följer av stigande havsnivå, ökad erosion och översvämning i de båda länens kustområden. *Stadsbyggnadskontoret och Fastighets- och gatukontoret*.
- *Kustmötet* är en regional samverkansplattform med årliga tematiska träffar. Även andra kustkommuner och Länsstyrelsen Skåne deltar. 2019 års möte äger rum i Malmö. *Stadsbyggnadskontoret*.
- *Erosionsskadecentrum* är en samverkan om erosion mellan kustkommuner i södra Sverige. Malmö stad är medlem. *Fastighets- och gatukontoret*.
- *Svenskt vatten* är en branschorganisation för VA och som arbetar för friskt vatten, rena sjöar och hav samt människors tillgång till långsiktigt hållbara vattentjänster. *Miljöförvaltningen*.
- *Kommunernas Internationella Miljöorganisation (KIMO)* är ett nätverk som består av kommuner kring Nordsjön (Belgien, Danmark, England, Nederländerna, Norge, Sverige och Tyskland). KIMO arbetar för att skydda, bevara och förbättra havsmiljön. *Miljöförvaltningen*.
- *Eurocities* är ett nätverk mellan storstäder i EU. Malmö stad är vice ordförande i arbetsgruppen för vatten, vilken är en arbetsgrupp inom Environment Forum och som arbetar med påverkansarbete kring vattenfrågor på EU-nivå. *Miljöförvaltningen*.
- Malmö stad är medlem av *Union of the Baltic Cities (UBC)* som är ett nätverk av städer kring Östersjön. UBC fokuserar på hållbarhet i stort och ibland dyker vattenfrågor upp. *Miljöförvaltningen*.
- Malmö stad är medlem i *ICLEI Europe* som är ett internationellt nätverk av kommuner som arbetar för en hållbar framtid. Inom ICLEI (Local Governments for Sustainability) pågår flera initiativ om vatten. *Miljöförvaltningen*.
- Malmö stads samarbete med *World Maritime University* formaliserades och stärktes med ett särskilt samarbetsavtal med dess Global Ocean Institute vid institutets invigning under konferensen WMU Global Ocean Conference i maj 2018.
- *Blue Cities Network* är ett initiativ från FN-organet UNESCO. Målet är att skapa ett starkt nätverk av kuststäder för att dela med sig av goda exempel inom ocean literacy/havsmedvetenhet och bevarande av urbana hav. *Miljöförvaltningen och Kulturförvaltningen*.